

**Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника
Навчально-науковий юридичний інститут**

СПОЖИВЧЕ ПРАВО

**Методичні вказівки для самостійної роботи
магістрантів 1-го курсу
денної та заочної форм навчання
спеціальності «Право»**

**Івано-Франківськ
2021 рік**

Схвалено кафедрою цивільного права Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника (протокол № 1 від 31 серпня 2021 р.)

Затверджено Науково-методичною радою Навчально-наукового юридичного інституту Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника» (протокол № 1 від 01 жовтня 2021 р.)

Рекомендовано до друку Вченою радою Навчально-наукового юридичного інституту Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника» протокол № 4 від 15 грудня 2021 р.)

Рецензенти:

Банасевич І.І.- кандидатка юридичних наук, доцентка, доцентка кафедри цивільного права Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника

Яремак З.В. – кандидатка юридичних наук, доцентка, завідувачка кафедри трудового, екологічного та аграрного права Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника.

Гришко У.П. Споживче право: методичні вказівки для самостійної роботи магістрантів 1-го курсу денної та заочної форм навчання спеціальності «Право». Електронне видання. Івано-Франківськ: Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника, 2021. 42с.

Методичні вказівки для самостійної роботи магістрантів 1-го курсу денної та заочної форм навчання з навчальної дисципліни «Споживче право» розроблені на основі навчального плану підготовки магістра спеціальності 081 «Право» Прикарпатського національного університету ім. Василя Стефаника. Вказівки містять методичні рекомендації для підготовки до самостійного опрацювання тематики дисципліни, переліки питань, які студенту слід вивчити, практичні завдання для закріплення теоретичного матеріалу. До кожної теми наводиться перелік рекомендованої літератури, що включає навчальні посібники, наукові праці, матеріали судової практики та нормативно-правові акти.

Методичні вказівки призначені для магістрантів, аспірантів, науково-педагогічних працівників.

© Гришко У.П., 2021

© Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника, 2021

ЗМІСТ

ПЕРЕДМОВА.....	3
ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ.....	5
ТЕМАТИКА ТА ЗМІСТ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ ДЛЯ ЗДОБУВАЧІВ ДЕННОЇ ФОРМИ НАВЧАННЯ.....	8
Тема № 1. Правові основи захисту прав споживачів.....	8
Тема № 2. Правовий статус споживача.....	9
Тема № 3.Управління у сфері захисту прав споживачів та його функції	11
Тема № 4-5. Особливості захисту прав споживачів за договорами про передачу майна у власність.....	13
Тема № 6-7.Реалізація прав споживачів за договорами про надання послуг та виконання робіт.....	16
Тема № 8. Відповідальність за порушення законодавства про захист прав споживачів.....	19
Тема № 9. Юрисдикційна та неюрисдикційна форми захисту прав споживачів.....	21
ТЕМАТИКА ТА ЗМІСТ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ ДЛЯ ЗДОБУВАЧІВ ЗАОЧНОЇ ФОРМИ НАВЧАННЯ.....	25
Тема № 1. Правові основи захисту прав споживачів.....	25
Тема № 2. Правовий статус споживача.....	26
Тема № 3.Управління у сфері захисту прав споживачів та його функції	29
Тема № 4-5. Особливості захисту прав споживачів за договорами про передачу майна у власність.....	31
Тема № 6-7.Реалізація прав споживачів за договорами про надання послуг та виконання робіт.....	33
Тема № 8. Відповідальність за порушення законодавства про захист прав споживачів.....	36
Тема № 9. Юрисдикційна та неюрисдикційна форми захисту прав споживачів.....	39

ПЕРЕДМОВА

У сучасних умовах кредитно-модульної системи навчання посилюється роль самостійної роботи здобувачів. Самостійна робота є основним засобом оволодіння навчальним матеріалом у час, вільний від обов'язкових навчальних занять.

Самостійна робота є не чим іншим, як способом формування самостійності та активності особистості, її репродуктивних і творчих здібностей, уміння орієнтуватися в теорії та практичних ситуаціях, ставити й самостійно вирішувати теоретичні і практичні завдання. Самостійна робота – це самостійна діяльність та навчання здобувача, яку викладач планує разом зі здобувачем, але виконує її здобувач за завданнями та під методичним керівництвом і контролем науково- педагогічного працівника без його прямої участі.

Під час вивчення навчальної дисципліни виокремлюють такі види самостійної роботи:

- слухання лекцій, участь у семінарських заняттях, виконання практичних завдань;
- відпрацювання тем лекцій та семінарських занять, виконання практичних робіт здобувачами заочної форми навчання;
- опрацювання чинних нормативно- правових актів;
- підготовка до модульного контролю та заліку;
- робота з літературою та ін.

Кожен із зазначених видів потребує від студентів наполегливої самостійної праці.

Здобувач має оволодіти методикою самостійної роботи під час лекційного заняття та відпрацювання лекції. Насамперед студентам денної і заочної форм навчання необхідно сформулювати вміння слухати і конспектувати лекції, оскільки робота над ними безпосередньо на занятті й у позааудиторний час потребує значних зусиль: уміти не лише слухати, а й сприймати, усвідомлювати зміст лекції; систематизувати і групувати одержані знання в конспектах; уміти творчо осмислювати матеріал лекції у процесі самостійної роботи та ін. Під час лекційного заняття здобувачам необхідно ознайомитися зі змістом попередньої лекції для встановлення логічного зв'язку з наступною; намагатися осмислювати матеріал у процесі його викладення; уважно слухати викладача, виокремлювати головне.

Самостійна робота здобувачів забезпечується всіма навчально-методичними засобами, необхідними для вивчення даної навчальної дисципліни чи окремої теми: підручниками, навчальними та методичними посібниками, конспектами лекцій тощо. Здобувачам також рекомендується для самостійного опрацювання відповідна наукова література та періодичні видання.

ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Тема 1. Правові основи захисту прав споживачів

Виникнення та розвиток руху про захист прав споживачів (консюмеризму). Міжнародні організації у справах захисту прав споживачів.

Передумови виникнення руху про захист прав споживачів в Україні. Етапи розвитку законодавства про захист прав споживачів в Україні.

Джерела (форми) регулювання відносин у сфері захисту прав споживачів. Закон України «Про захист прав споживачів».

Державна політика країн Центральної та Східної Європи у сфері захисту прав споживачів.

Законодавство ЄС у сфері захисту прав споживачів і адаптація до нього споживчого законодавства України.

Тема 2. Правовий статус споживача

Поняття «споживач» та «споживче право» у цивілістичній доктрині та законодавстві. Система та принципи споживчого права.

Класифікація прав споживачів. Права та обов'язки споживачів за Законом України «Про захист прав споживачів». Права споживачів, що визнані Міжнародною організацією захисту прав споживачів.

Право на достовірну, повну інформацію про товари, роботи, послуги та його захист. Закони України «Про інформацію» та «Про рекламу».

Права споживачів на безпеку продукції (результати робіт, послуг).

Договір як засіб забезпечення прав споживачів товарів, робіт, послуг.

Гарантії захисту прав споживачів.

Тема 3. Управління у сфері захисту прав споживачів та його функції

Повноваження органів державної влади щодо захисту прав споживачів.. Структура та функції Держпродспоживслужби України. Правовий статус працівника Держпроспоживслужби України і територіальних управлінь.

Структура та напрями діяльності територіальних управлінь у справах захисту прав споживачів. Організація та порядок роботи територіальних управлінь у справах захисту прав споживачів.

Місцеві державні адміністрації та захист прав споживачів.

Функції органів місцевого самоврядування у сфері захисту прав споживачів.

Нормативно-правове закріплення функції контролю і нагляду за дотриманням вимог законодавства про захист прав споживачів.

Особливості реалізації контролю і нагляду у сфері захисту прав споживачів в сучасних умовах.

Порядок створення та функції громадських об'єднань споживачів.

Тема 4. Особливості захисту прав споживачів за договорами про передачу майна у власність

Права споживачів при укладенні договору купівлі-продажу. Обов'язки продавця за договором купівлі-продажу. Права споживача щодо товару (якість, безпека, комплектність, асортимент, кількість, об'єктивно визначена ціна). Правові наслідки передання товару неналежної якості. Правові наслідки передання товару з недоліками, які не можна усунути та небезпечного товару.

Загальна характеристика забезпечення прав споживачів за сучасних форм торгівлі. Права споживача при укладенні договору купівлі-продажу поза торговими та офісними приміщеннями. Захист прав споживача при укладенні договору на відстані. Права споживача у Інтернет-торгівлі. Права споживача у разі купівлі товару за зразками. Права споживача на розірвання договору та повернення коштів у разі розрахунку банківською платіжною картою.

Права споживачів за договором про поставку товарів через приєднану мережу.

Тема 5. Реалізація прав споживачів за договорами про надання послуг та виконання робіт

Права споживачів при укладенні договорів про надання послуг. Захист прав споживачів фінансових послуг. Права та обов'язки споживача при отриманні споживчого кредиту. Захист прав споживачів транспортних послуг.

Права споживачів при укладенні договорів на виконання робіт.

Тема 6. Відповідальність за порушення законодавства про захист прав споживачів

Підстави відповідальності за порушення законодавства у сфері захисту прав споживачів.

Обставини, що звільняють продавця (виробника) від обов'язку задовольнити вимоги споживача.

Відповідальність за порушення законодавства у сфері захисту прав споживачів за ст.23 Закону України «Про захист прав споживачів».

Цивільно-правова відповідальність і оперативно-господарські санкції за порушення прав споживачів.

Відшкодування матеріальної та моральної шкоди у справах про захист прав споживачів.

Адміністративно-правова відповідальність за порушення прав споживачів. Розміри та порядок накладення адміністративних стягнень.

Кримінально-правова відповідальність за порушення прав споживачів. Основи адвокатської та судової практики у справах захисту прав споживачів.

Тема 7. Юрисдикційна та неюрисдикційна форми захисту прав споживачів

Нормативно-правові підстави для судового захисту прав споживачів.

Вимоги до змісту позовної заяви про захист прав споживачів. Порядок судового захисту прав споживачів.

Розгляд справ про відшкодування шкоди, заподіяної внаслідок недоліків товарів (робіт, послуг).

Обов'язки позивача за позовом про захист прав споживачів.

Позасудовий захист прав споживачів шляхом звернення до державних органів. Правила написання заяви та звернення про захист прав споживачів.

Позасудовий захист прав споживачів шляхом звернення до громадських організацій. Самозахист споживача.

Державний захист прав споживачів в зарубіжних країнах.

ТЕМАТИКА ТА ЗМІСТ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ ДЛЯ ЗДОБУВАЧІВ ДЕННОЇ ФОРМИ НАВЧАННЯ

Тема 1. Правові основи захисту прав споживачів

Методичні рекомендації: У даній темі важливим є розгляд питання передумов виникнення консюмеризму в Україні та світі. Необхідно детально розглянути систему міжнародних організацій у справах захисту прав споживачів. Вивчаючи законодавство ЄС у сфері захисту прав споживачів, слід звертати увагу на ті його норми, які вже імплементовані у вітчизняне право, а також на ті положення, які необхідно запозичити.

Питання для вивчення:

1. Виникнення та розвиток руху про захист прав споживачів (консюмеризму). Міжнародні організації у справах захисту прав споживачів.
2. Етапи розвитку законодавства про захист прав споживачів в Україні.
3. Джерела (форми) регулювання відносин у сфері захисту прав споживачів. Закон України «Про захист прав споживачів».
4. Законодавство ЄС у сфері захисту прав споживачів і адаптація до нього споживчого законодавства України.
5. Державна політика країн Центральної та Східної Європи у сфері захисту прав споживачів.

Завдання:

1. Сформулюйте складові забезпечення права споживачів на гарантований рівень споживання.
2. Проаналізуйте зміни та доповнення, які вносилися до Закону України «Про захист прав споживачів».

Питання для самоконтролю:

- 1) Яким актом вперше було закріплено права споживачів?
- 2) Які міжнародні організації у сфері захисту прав споживачів?
- 3) Які передумови виникнення консюмеризму в Україні?
- 4) Які джерела правового регулювання відносин у сфері захисту прав споживачів?
- 5) Назвіть основні акти ЄС у сфері захисту прав споживачів.

Перелік рекомендованої літератури:

1. Керівні принципи для захисту інтересів споживачів. Резолюція 39/248 Генеральної Асамблеї ООН від 09.04.1985 р. http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/995_903
2. Про захист прав споживачів: Закон України від 12.05.1991 року №1023-ХІІ: <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/1023-12>.

3. Господарський кодекс України: Закон України від 16 січня 2003 року №436-IV: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/436-15/>.
4. Бездітько М. Б. Історія виникнення руху захисту прав споживачів та міжнародний досвід. Матеріали 8 Всеукраїнської студентської науково-практичної конференції «Правозахисний рух: історія та сучасність». Полтава, 2015. С. 40–41.
5. Горблянський В.Я. Захист прав споживачів за договором про надання послуг дисертація на здоб. наук. ступеня к.ю.н. ... 12.00.03. Івано-Франківськ, 2019. 200 с. https://svr.pnu.edu.ua/wp-content/uploads/sites/5/2019/06/dis_Horblianskyi.pdf
6. Дудла І.О. Захист прав споживачів: Навчальний посібник. К.: Центр учбової літератури, 2007. 448 с.
7. Жайворонок Т.Є., Павловська С.В. Судова практика розгляду справ про захист прав споживачів. *Вісник Верховного Суду України*. 2013. №1 (149). С. 15-32.
8. Менів Л.Д. Перспективи розвитку законодавства про захист прав споживачів. *Юридичний науковий електронний журнал*. №6.2022.С.126-129. URL: http://www.lsej.org.ua/6_2022/30.pdf
9. Осетинська Г.А. Цивільно-правовий захист прав споживачів за законодавством України: автореф. дис. ... канд. юрид. наук: спец. 12.00.03. К., 2006. 20 с.
10. Право Європейського Союзу : [навч. посібн.] / [за заг. ред. Р. А. Петрова]. — [2-ге вид.]. К. : Істина, 2009. С. 376 с.
11. Станкова І.М. Цивільно- правове регулювання захисту прав споживачів у сфері надання послуг. автореф. дис. ... канд. юрид. наук: спец. 12.00.03 .О., 2021. 23 с.
12. Траченко Л. А. Проблеми захисту прав споживачів в Україні в умовах євроінтеграційних процесів. *Вісник Львівського торговельно-економічного університету. Економічні науки*. № 65. 2021.С.48-52
13. Черняк О.Ю. Цивільно-правовий статус споживача у контексті адаптації законодавства України до законодавства Європейського Союзу: дис. ... канд. юрид. наук: спец. 12.00.03.К., 2011. 230 с.
14. Іваненко Л. М., Язвінська О. М. Захист прав споживачів: підручник. Київ.: Юрінком Інтер, 2014. 496 с.
15. Яновицька Г.Б. Окремі аспекти захисту прав споживачів у проєкті Закону України «Про захист прав споживачів». *Юридичний науковий електронний журнал*. № 8.2021.С.118-120. URL: http://www.lsej.org.ua/8_2021/28.pdf

Тема 2. Правовий статус споживача

Методичні рекомендації: вивчаючи дану тему, слід виходити із того, що особливий суб'єктний склад – це та ознака, яка дозволяє віднести той чи інший цивільно-правовий договір до типу споживчого. Мова, в першу чергу, йде про споживача. У літературі справедливо зазначається, що дефініція «споживач» не отримала єдиного формулювання у законодавстві ЄС. Проте можна відзначити такі спільні ознаки

цього поняття: а) суб'єктом є фізична особа, яка укладає договір, як правило, не у комерційних та професійних цілях (виключенням є відносини з надання туристичних послуг у бізнес-турі); б) суб'єктом є особа, яка безпосередньо споживає продукт, який займає кінцеву сходинку в економічному процесі. Крім того, у праві ЄС термін «споживач» застосовується до особи, якій завдана шкода неякісним продуктом (товаром, послугою). Словник української мови визначає поняття «споживач» як «особу чи організацію, що використовує, споживає якусь продукцію», а «споживати» означає «використовувати, витратити для задоволення яких-небудь потреб».

У чинному законодавстві термін «споживач» вживається досить часто, однак зміст, який вкладає в нього вітчизняний законодавець, різниться.

Питання для вивчення:

1. Поняття «споживач» та «споживче право» у цивілістичній доктрині та законодавстві.
2. Система та принципи споживчого права.
3. Класифікація прав споживачів.
4. Права та обов'язки споживачів за Законом України «Про захист прав споживачів».
5. Права споживачів, що визнані Міжнародною організацією захисту прав споживачів.
6. Право на достовірну, повну інформацію про товари, роботи, послуги та його захист.
7. Права споживачів на безпеку продукції (результати робіт, послуг).
8. Гарантії захисту прав споживачів.

Завдання:

Проаналізуйте судову практику за 2019 -2021 р.р. щодо відмови у застосуванні Закону України «Про захист прав споживачів».

Питання для самоконтролю:

- 1) Наведіть дефініцію «споживач» у економічному та правовому розумінні.
- 2) Які принципи споживчого права?
- 3) Які класифікаційні критерії прав споживачів?
- 4) Назвіть універсальні права споживача, передбачені Законом України «Про захист прав споживачів».
- 5) Які обов'язки споживача передбачені Законом України «Про захист прав споживачів»?
- 6) Які права споживачів визнані Міжнародною організацією захисту прав споживачів?
- 7) Які складові права споживача на достовірну і повну інформацію?
- 8) Які складові права на безпеку продукції (результати робіт, послуг)?
- 9) Назвіть гарантії захисту прав споживачів.

Перелік рекомендованої літератури:

1. Керівні принципи для захисту інтересів споживачів. Резолюція 39/248 Генеральної Асамблеї ООН від 09.04.1985 р. URL: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/995_903 (дата звернення: 25.08.2021р.)
2. Про захист прав споживачів: Закон України від 12.05.1991 року №1023-XII URL: <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/1023-12>. (дата звернення: 25.08.2021р.)
3. Господарський кодекс України: Закон України від 16 січня 2003 року №436-IV URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/436-15/>. (дата звернення: 25.08.2021р.)
4. Банасевич І.І. Споживчий договір. Договір як універсальна форма правового регулювання: монографія [Текст] / За заг. ред. проф. В.А. Васильєвої. Івано-Франківськ, 2016. С. 237-249.
5. Банасевич І.І. Окремі аспекти поняття «споживач» в цивільному праві України. Матеріали XVII науково-практичної конференції, присвяченої 97-й річниці з дня народження доктора юридичних наук, професора, члена-кореспондента АН УРСР В. П. Маслова (Харків, 22 лютого 2019 року). С.148
6. Банасевич І.І. [Поняття та сутність цивільних правовідносин за участю споживачів](#). ЮРИДИЧНИЙ БЮЛЕТЕНЬ. Випуск 7. Ч. 1. 2018. С.177-182.
7. Банасевич І.І. Особливості цивільних правовідносин за участю споживачів. Дев'ять юридичних диспути з актуальних проблем приватного права: матеріали міжнародної науково-практичної конференції, присвяченої пам'яті Є.В. Васьковського (м. Одеса, 17 травня 2019 р.). Одеса: Астропринт, 2019. С. 86-90.
8. Д'ячкова Н.А. Проблеми захисту прав споживачів у разі придбання неякісної продукції. Нове українське право. Вип. 1. 2022. С.35-40. URL: <http://newukrainianlaw.in.ua/index.php/journal/article/view/194/175>
9. Єгоричева О.Ю. Цивільно-правова відповідальність за продаж споживачам товарів неналежної якості: автореф. дис. ... канд. юрид. наук: спец. 12.00.03 К., 2014. 20 с.
10. Пожоджук Р. Місце споживчих відносин у системі цивільного права. *Підприємництво, господарство і право*. № 4. 2021. С.59-65. URL: <http://pgp-journal.kiev.ua/archive/2021/4/10.pdf>
11. Черняк О.Ю. Цивільно-правовий статус споживача у контексті адаптації законодавства України до законодавства Європейського Союзу: дис. ... канд. юрид. наук: спец. 12.00.03 .К., 2011. 230 с.
12. Черняк О.Ю. Класифікація прав споживача за законодавством України та Європейського Союзу. [Форум права](#). 2008. № 2. С. 458-464.
13. Черняк О.Ю. Право споживача на захист в контексті адаптації законодавства України до законодавства Європейського Союзу. [Університетські наукові записки](#). 2009. № 4. -С. 70-75.

Тема 3. Управління у сфері захисту прав споживачів та його функції

Методичні рекомендації: при вивченні даної теми необхідно розглянути не тільки сучасну систему органів державної влади щодо захисту прав споживачів, а й зародження та еволюцію цієї системи органів державної влади.

Питання для вивчення:

1. Повноваження органів державної влади щодо захисту прав споживачів.
2. Структура та функції Державної служби України з питань безпеки харчових продуктів та захисту споживачів (Держпродспоживслужби України).
3. Структура та напрями діяльності територіальних управлінь у справах захисту прав споживачів. Організація та порядок роботи територіальних управлінь у справах захисту прав споживачів.
4. Місцеві державні адміністрації та захист прав споживачів.
5. Функції органів місцевого самоврядування у сфері захисту прав споживачів.
6. Особливості реалізації контролю і нагляду у сфері захисту прав споживачів в сучасних умовах.
7. Порядок створення та функції громадських об'єднань споживачів.

Питання для самоконтролю:

- 1) Коли було створений перший державний орган у сфері захисту права споживачів?
- 2) До компетенції яких органів державної влади належать функції у сфері захисту прав споживачів?
- 3) Назвіть структуру Державної служби України з питань безпеки харчових продуктів та захисту прав споживачів.
- 4) Назвіть функції Державної служби України з питань безпеки харчових продуктів та захисту прав споживачів.
- 5) Яким органам чи посадовим особам місцевих державних адміністрації належать функції у сфері захисту прав споживачів та якими нормативно-правовими актами вони визначені?
- 6) Назвіть функції органів місцевого самоврядування у сфері захисту прав споживачів.

Перелік рекомендованої літератури:

1. Про захист прав споживачів: Закон України від 12.05.1991 року №1023-XII URL: <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/1023-12>. (дата звернення:25.08.2021р.)
2. Положення про Державну службу України з питань безпеки харчових продуктів та захисту прав споживачів: Постанова КМУ від 02 вересня 2015 року №667

URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/667-2015-%D0%BF>. (дата звернення:25.08.2021р.)

3. Про затвердження Положення про Головне управління Державної служби України з питань безпечності харчових продуктів та захисту споживачів в області, в місті Києві: Наказ Міністерства аграрної політики та продовольства України від 12 квітня 2017 року №9 URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/z0604-17/paran9#n9>. (дата звернення:25.08.2021р.)

4. Про місцеве самоврядування в Україні: Закон України від 21 травня 1997 року №280/97-ВР URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/280/97-%D0%B2%D1%80>. (дата звернення:25.08.2021р.)

5. Бурлака О. С. Захист прав споживачів в умовах воєнного стану в Україні. *Актуальні проблеми вітчизняної юриспруденції*. № 3. 2022.С.28-33. URL: http://apnl.dnu.in.ua/3_2022/5.pdf

6.Довгань Ю. Органи місцевого самоврядування як суб'єкти забезпечення захисту прав споживачів. *Європейські перспективи*. № 2.2020.С.162-166. URL: http://ep.unesco-socio.in.ua/wp-content/uploads/2021/02/162-_Dovgan.pdf

7. Дудла І.О. Захист прав споживачів: Навчальний посібник .К.: Центр учбової літератури, 2007. 448 с.

8. Зверева О.В. Захист прав споживачів. Навчальний посібник. К.: Центр учбової літератури, 2007. 192 с.
https://library.nlu.edu.ua/POLN_TEXT/CUL/10-Zahist_prav_spozivachiv-Zvereva.pdf

9.Станкова І.М. Громадські організації як елемент механізму захисту прав споживачів: зарубіжний досвід. *Часопис цивілістики*. Випуск 29. URL: <http://www.clj.nuoua.od.ua/archive/29/32.pdf>

10. М. Хоменко, Н. Коробцова. Основні гарантії і механізми захисту прав споживачів під час придбання продукції через мережу інтернет. *Підприємництво, господарство і право*.2019.№3. С.74-79. URL: <http://pgp-journal.kiev.ua/archive/2019/3/15.pdf>

Тема 4. Особливості захисту прав споживачів за договорами про передачу майна у власність

Методичні рекомендації: при вивченні даної теми необхідно, насамперед, виходити із того, що до основних джерел правового регулювання відносин у сфері захисту прав споживачів за договорами про передачу майна у власність належать Цивільний кодекс України та Закон України «Про захист прав споживачів». Оскільки значна частина положень даної теми вивчалася студентами у межах навчальної дисципліни «Цивільне право України», то увагу слід зосередити на проблемах правозастосування та способах захисту прав споживачів у сфері передачі майна у власність.

Питання для вивчення:

1. Права споживачів при укладенні договору купівлі-продажу.
2. Обов'язки продавця за договором купівлі-продажу.
3. Правові наслідки передання товару неналежної якості.
4. Правові наслідки передання товару з недоліками, які не можна усунути та небезпечного товару.
5. Права споживача при укладенні договору купівлі-продажу поза торговими та офісними приміщеннями.
6. Права споживача у Інтернет-торгівлі.
7. Права споживача у разі купівлі товару за зразками.
8. Права споживача на розірвання договору та повернення коштів у разі розрахунку банківською платіжною карткою.
9. Права споживачів за договором поставки товарів через приєднану мережу.

Завдання:

1. Проаналізувати судову практику у сфері захисту прав споживачів за договорами купівлі-продажу за 2019 – 2021 р.

2. Скласти порівняльну таблицю прав споживача при укладенні договору купівлі-продажу поза торговими та офісними приміщеннями, у Інтернет-торгівлі та у разі купівлі товару за зразками.

3. У яких випадках чинне законодавство дозволяє припинення газопостачання?

4. Який порядок та підстави відключення споживача від енергопостачання?

1. Покупець навесні придбав на умовах розпродажі зимову пухову куртку з хутряним капюшоном. Одягнувши її на початку зими, він зробив висновок, що куртка недостатньо тепла, «водонепроникний» матеріал промокає, а хутро за кілька днів втратило пристойний вигляд. Покупець звернувся зі скаргою до відповідного магазину, вимагаючи або замінити куртку на якісну або повернути сплачену ним вартість речі та передав куртку для оцінки виявлених недоліків. Через 25 днів він отримав відповідь, що гарантійний строк на вказану річ складає 1 місяць з дня купівлі. Крім того, річ було придбано зі знижкою 50%, тому всі претензії покупця необґрунтовані та не можуть бути задоволеними. Як слід вирішити дану ситуацію?

2. Петров А.А. придбав автомобіль, яким користувався 3 роки. Згодом автомобіль поламався. Петров звернувся на СТО продавця з вимогою про гарантійний ремонт, в чому йому відмовили, оскільки закінчився термін. Тоді громадянин звернувся до іншої СТО, на якій у ремонті йому відмовили, вказавши, що це заводський недолік двигуна, який підлягає усуненню тільки виробником. Декларований виробником строк служби складає 10 років. Що слід далі робити споживачу?

3. Марчук І.І. придбав в магазині пару взуття, за яке розрахувався платіжною карткою. Коли вийшов з магазину, помітив, що взуття розпароване. Повернувшись назад, показав продавцеві касовий чек та попросив повернути сплачені гроші. Продавець

відмовився, аргументуючи це тим, що гроші на рахунок магазину ще не надійшли. Марчук за кілька днів повинен їхати у двотижнєве відрядження та отримати гроші особисто не зможе. Як можна вирішити дану ситуацію?

Питання для самоконтролю:

- 1) Які права споживача за договором купівлі-продажу передбачені ЦК України?
- 2) Які права споживача за договором-купівлі продажу передбачені Законом України «Про захист прав споживачів»?
- 3) Які обов'язки продавця?
- 4) Які правові наслідки передання товару неналежної якості?
- 5) Які правові наслідки передання товару з недоліками, які не можна усунути та небезпечного товару?
- 6) Які права споживача при укладенні договору купівлі-продажу поза торговими та офісними приміщеннями?
- 7) Які права споживача у Інтернет-торгівлі?
- 8) Які права споживача у разі купівлі товару за зразками?
- 9) Назвіть спеціальні права споживачів за договором поставки товарів через приєднану мережу.

Перелік рекомендованої літератури:

1. Про захист прав споживачів: Закон України від 12.05.1991 року №1023-XII URL: <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/1023-12>. (дата звернення:25.08.2021р.)
2. Цивільний кодекс України від 16.01.2003 № 435-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15#Text>
3. Закон України «Про електронну комерцію» від 03.09.2015 № 675-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/675-19#Text>
4. DIRECTIVE (EU) 2019/771 OF THE EUROPEAN PARLIAMENT AND OF THE COUNCIL of 20 May 2019 on certain aspects concerning contracts for the sale of goods, amending Regulation (EU) 2017/2394 and Directive 2009/22/EC, and repealing Directive 1999/44/ECU .URL. https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=uriserv:OJ.L_.2019.136.01.0028.01.ENG&toc=OJ:L:2019:136:TOC
5. DIRECTIVE (EU) 2019/770 OF THE EUROPEAN PARLIAMENT AND OF THE COUNCIL of 20 May 2019 on certain aspects concerning contracts for the supply of digital content and digital services.URL. <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/en/ALL/?uri=CELEX:32019L0770>
6. Абросімов С. Перспективи удосконалення правового регулювання договору купівлі- продажу в контексті рекодифікації національного цивільного законодавства та приведення у відповідність законодавства України до законодавства ЄС. Art and Science 2021, Vol. 1.

7. Банасевич І.І. [Гармонізація приватно-правового законодавства у сфері захисту прав споживачів за дистанційними контрактами](#). *Актуальні проблеми вдосконалення чинного законодавства України: Збірник наукових статей*. 2019. Вип. 51. С.3-14.
8. Єгоричева О. Ю. Цивільно-правова відповідальність за продаж споживачам товарів неналежної якості: автореф. дис. ... канд. юрид. наук: спец. 12.00.03 / О. Ю. Єгоричева. – К., 2014. –20 с.
9. Михалєв А. С., Мельник В. В. Права споживачів при купівлі товарів через інтернет магазин. URL: <https://core.ac.uk/download/pdf/14060461.pdf>
10. Пожоджук Р. В. Захист прав споживачів за договором постачання електричної енергії через приєднану мережу: автореф. дис. ... канд. юрид. наук: спец. 12.00.03.К, 2016. 20 с
11. Полуніна О. О. Процесуально- правове регулювання цивільно- правових відносин що виникають у разі укладення договору роздрібної купівлі- продажу через мережу інтернет. *Juris Europensis Scientia*. Випуск 3. 2021. URL: http://www.jes.nuoua.od.ua/archive/3_2021/10.pdf
12. Пристай Р.А., Яворська І.М. Захист прав споживачів при укладенні електронних договорів в рамках Європейського Союзу. *Науковий вісник Ужгородського Національного Університету*. Серія ПРАВО. Випуск 74: частина 2.2022.С.255-261
13. Саванець Л. Права споживача у разі придбання товару неналежної якості за законодавством Європейського Союзу та України . *Актуальні проблеми правознавства*. Випуск 1 (9). 2017. С.36-42
14. Хоменко М.,Коробцова Н. Основні гарантії і механізми захисту прав споживачів під час придбання продукції через мережу Інтернет. *Підприємництво, господарство і право*.2019.№3. С.74-79
15. Хомко Л.В. Проблемні аспекти врегулювання спорів у сфері електронної комерції. *Юридичний науковий електронний журнал*. № 3.2021.С.236-239. URL: http://lsej.org.ua/3_2021/62.pdf
16. Черняк О.Ю. Цивільно-правовий статус споживача у контексті адаптації законодавства України до законодавства Європейського Союзу: дис. ... канд. юрид. наук: К., 2011. 230 с.
17. Яновицька Г.Б. Цивільно-правові засоби захисту прав споживачів в Україні: Монографія. Львів: Видавництво «Райстр -7», 2018. 400 с.

Тема 5. Реалізація прав споживачів за договорами про надання послуг та виконання робіт

Методичні рекомендації: в сучасному цивільному обороті послуги формують одну з найчисленніших груп зобов'язань. Серед цих зобов'язань вагоме місце посідають споживчі послуги. Важливим регулятором цих відносин, окрім нормативно-правових актів, є договір. Тому договірні відносини у сфері послуг за участю споживачів є

цікавими для вивчення та вдосконалення їх правового регулювання. При цьому чинне законодавство не містить легального визначення поняття споживчого договору і не визначає критеріїв, за якими договір, зокрема і про надання послуг, слід кваліфікувати як споживчий. Саме із цих положень слід виходити при вивченні даної теми.

Питання для вивчення:

1. Права споживачів при укладенні договорів про надання послуг.
2. Особливості захисту прав споживачів фінансових послуг.
3. Права та обов'язки споживача при отриманні споживчого кредиту.
4. Захист прав споживачів транспортних послуг.
5. Захист прав споживачів туристичних послуг.
6. Захист прав споживачів страхових послуг.
7. Захист прав споживачів медичних послуг.
8. Права споживачів при укладенні договорів на виконання робіт.
9. Права споживачів при укладенні договорів тимчасового користування майном.

Завдання:

1. Проаналізувати судову практику у сфері захисту прав споживачів за договорами про надання послуг за 2019 – 2021р. р.
2. Проаналізувати судову практику у сфері захисту прав споживачів за договорами про виконання робіт за 2019 – 2021 р. р.
3. Скласти порівняльну таблицю спеціальних прав споживачів за договорами про надання транспортних, туристичних, страхових та кредитних послуг.
4. Як чинне законодавство регулює обов'язки водія таксі по відношенню до пасажирів?
5. «У разі виявлення недоліків у виконаній роботі (наданій послугі) споживач має право на свій вибір вимагати»... : продовжіть речення і вкажіть першоджерело.
6. Споживач взяв кредит на автомобіль в АКБ «Укрсиббанк». При цьому в кредитному договорі було окремо зазначено, що страхування майна слід здійснювати тільки в страховій компанії «АХА-страхування». Коли споживач звернувся до цієї компанії, він виявив, що вартість страхового полісу є значно вищою, ніж в інших страхових компаніях на тих самих умовах. Після відповідного звернення споживача Банк відмовив йому у можливості змінити страхову компанію. Чи законні дії Банку? Вирішіть ситуацію.

Питання для самоконтролю:

- 1) Які загальні права споживачів за договорами про надання послуг передбачені чинним законодавством?
- 2) Які особливості захисту прав споживачів фінансових послуг?

- 3) Які спеціальні права споживача фінансових послуг передбачені чинним законодавством?
- 4) Які особливості у сфері захисту прав споживачів встановлює Закон України «Про споживче кредитування»?
- 5) Які спеціальні права споживача у сфері споживчого кредитування передбачені чинним законодавством?
- 6) Які спеціальні права споживача транспортних послуг?
- 7) Які спеціальні права споживача туристичних послуг?
- 8) Які спеціальні права споживача страхових послуг?
- 9) Які права споживача у сфері виконання робіт?
- 10) Які права споживача у сфері передачі майна у тимчасове користування?

Перелік рекомендованої літератури:

1. Цивільний кодекс України від 16.01.2003 № 435-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15#Text>
2. Про захист прав споживачів: Закон України від 12.05.1991 року №1023-XII URL: <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/1023-12>. (дата звернення:25.08.2021р.)
3. Про споживче кредитування: Закон України від 15 листопада 2016 року URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1734-19> (дата звернення:25.08.2021р.)
4. Закон України «Про фінансові послуги та державне регулювання ринків фінансових послуг» від 12.07.2001 № 2664-III. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2664-14#Text>
5. Закон України «Про страхування» від 07.03.1996 № 85/96-ВР. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/85/96-вр#Text>
6. Закон України «Про туризм» від 15.09.1995 № 324/95-ВР. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/324/95-вр#Text>
7. Амеліна А.С. Особливості договорів про надання фінансових послуг. *Юридичний науковий електронний журнал*. № 3.2019.С.51-54
8. Банасевич І.І. [Права споживачів за договорами про виконання робіт](#). *Актуальні проблеми вдосконалення чинного законодавства України*. Випуск 42. 2016. С.34-44
9. Банасевич І.І. Споживчий договір. Договір як універсальна форма правового регулювання: монографія [Текст] / За заг. ред. проф. В.А. Васильєвої. Івано-Франківськ, 2016. С. 237-249.
10. Василенко Л.П. Захист прав споживачів у сфері надання туристичних послуг. *Юридичний науковий електронний журнал*. № 11. 2022.С.171-173. http://lsei.org.ua/11_2022/37.pdf
11. Горблянський В.Я. Захист прав споживачів за договором про надання послуг автореф. дис. ... канд. юрид. наук: спец. 12.00.03. Івано-Франківськ, 2019 .

12. Гришко У. П. Захист прав споживачів транспортних послуг: автореф. дис. ... канд. юрид. наук: спец. 12.00.03. Івано-Франківськ, 2017. 19 с.
13. Гудима М.М. Захист прав споживачів за договором про надання туристичних послуг: дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.03. Івано-Франківськ, 2013. 212 с.
14. Димінська О. Особливості захисту прав споживачів туристичних послуг за законодавством України та ЄС. URL: https://www.academia.edu/28919677/Особливості_захисту_прав_споживачів_туристичних_послуг_за_законодавством_України_та_ЄС
15. Жорнокуй Ю.М. Рівність становища замовника та виконавця щодо оплати та відповідальності за договором про надання послуг. *Юридичний науковий електронний журнал*. № 1.2023.С.99-103. URL: http://lsej.org.ua/1_2023/21.pdf
16. Зільник Н. Договір про надання туристичних послуг: поняття та особливості. *Підприємництво, господарство і право*. 2019. №11. С.24-29. URL: <http://pgp-journal.kiev.ua/archive/2019/11/5.pdf>
17. Ільченко Г. О. Цивільно-правовий захист прав споживачів страхових послуг: автореф. дис. ... канд. юрид. наук: спец. 12.00.03. К, 2016. 20 с.
18. Ільченко Г.О. Захист прав споживачів страхових послуг: монографія / Г.О. Ільченко. Київ: Київ. нац. торг.-екон. ун-т, 2017. 184 с.
19. Кондратюк В. Правовий статус суб'єктів споживчих банківських правовідносин. *Підприємництво, господарство і право*. 2021. №4. С.37-42. URL: <http://pgp-journal.kiev.ua/archive/2021/4/7.pdf>
20. Крегул Ю. І. Захист прав споживачів фінансових послуг : монографія / Ю. І. Крегул, О. Ю. Радченко. Київ : Київ. нац. торг.-екон. ун-т, 2018. 264 с.
21. Лукасевич-Крутник І.С. Договірні зобов'язання з надання транспортних послуг у цивільному праві України [Текст] : дис. ... д-ра юр. наук : 12.00.03. Тернопіль : ТНЕУ, 2019. 502 с.
22. Слободян О. Правові засади захисту прав споживачів фінансових послуг. *Юридична Україна*, 2013 №11. С. 43 – 48.

Тема 6. Відповідальність за порушення законодавства про захист прав споживачів

Методичні рекомендації: вітчизняне законодавство на захист прав споживачів, яке нині налічує понад 200 законів і підзаконних нормативних актів, створює широкі можливості для захисту прав та інтересів споживачів із залученням таких інституцій, як спеціалізовані державні органи захисту споживачів, громадські організації (об'єднання) споживачів, органи технічного регулювання, органи місцевого самоврядування, суди, прокуратура і т. ін. Важливе значення для споживачів має встановлення ефективного механізму відновлення їх порушених прав. Для цього у законодавстві передбачаються відповідні санкції щодо виробників (продавців, виконавців) і певний порядок

задоволення вимог споживачів. Вивчаючи дану тему слід, у першу чергу, виходити із то, що у сфері порушення прав споживачів законодавство України передбачає наступні види відповідальності: – цивільну відповідальність (ст. 711 Цивільного кодексу України відповідальність за шкоду, завдану товаром неналежної якості, статті 8, 10, 14, 16 Закону України “Про захист прав споживачів”) – права споживача в разі придбання ним товару неналежної якості, права споживача у разі порушення умов договору про виконання робіт (надання послуг), право споживача на безпеку продукції (товарів, наслідки робіт), майнова відповідальність за шкоду, завдану дефектною продукцією або продукцією неналежної якості; – адміністративну відповідальність (статті 155–155-2, 156–156-2, 157, 159, 160, 160-2, 167-172- 1 та інші норми Кодексу України про адміністративні правопорушення); – адміністративно-господарські санкції як адміністративна відповідальність (статті 238, 239 Господарського кодексу України, ст. 23 Закону України “Про захист прав споживачів”); – кримінальну відповідальність (ст. 227 Кримінального кодексу України) та інші примусові заходи, спрямовані на захист прав споживачів

Питання для вивчення:

1. Підстави відповідальності за порушення законодавства у сфері захисту прав споживачів.
2. Обставини, що звільняють продавця (виробника) від обов’язку задовольнити вимоги споживача.
3. Відповідальність за порушення законодавства у сфері захисту прав споживачів за ст.23 Закону України «Про захист прав споживачів».
4. Цивільно-правова відповідальність і оперативно-господарські санкції за порушення прав споживачів.
5. Відшкодування матеріальної та моральної шкоди у справах про захист прав споживачів.
6. Адміністративно-правова відповідальність за порушення прав споживачів. Розміри та порядок накладення адміністративних стягнень.
7. Кримінально-правова відповідальність за порушення прав споживачів. Основи адвокатської та судової практики у справах захисту прав споживачів.

Завдання :

1. В. замовив кухонні меблі. Під час оформлення замовлення приватний підприємець видав чек, в якому було зазначено, що це меблі, і їх ціна. Інформації, про виготовлення меблів і строки виконання роботи не було. Строк виконання обумовлювався усно, а коли він настав, підприємець повідомив, що замовлення буде виконано тільки через місяць. Постачальник матеріалу, з якого виробляються меблі, затримав поставку. Через місяць В. отримав кухонні меблі і написав претензію до підприємця з вимогою сплатити пеню в розмірі по три відсотки від вартості всього

замовлення за кожний день затримки. Підприємець йому відмовив. Чи має право споживач на відшкодування?

2. Споживачка придбала засіб для миття духовки. Інструкцію вона не прочитала. Взяла вологу ганчірку, засіб і почала мити духовку. Через декілька хвилин пальці на руках почали пекти і почервоніли. Споживачка змила водою засіб, але зазнала чималих опіків. Чи може споживачка вимагати відшкодування завданої шкоди?

Питання для самоконтролю:

1) Які підстави відповідальності за порушення законодавства у сфері захисту прав споживачів?

2) Назвіть обставини, що звільняють продавця (виробника) від обов'язку задовольнити вимоги споживача.

3) Яка відповідальність за порушення законодавства у сфері захисту прав споживачів передбачена ст.23 Закону України «Про захист прав споживачів»?

4) Назвіть форми цивільно-правової відповідальності за порушення прав споживачів.

5) Застосування яких оперативно-господарських санкцій передбачене чинним законодавством?

6) Які основні умови відшкодування моральної шкоди у справа про захист прав споживачів?

7) Яка адміністративно-правова відповідальність за порушення прав споживачів передбачена чинним законодавством?

8) Яка кримінально-правова відповідальність за порушення прав споживачів передбачена Кримінальним кодексом України?

Перелік рекомендованої літератури:

1. Цивільний кодекс України від 16.01.2003 № 435-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15#Text>

2. Про захист прав споживачів: Закон України від 12.05.1991 року №1023-XII URL: <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/1023-12>. (дата звернення:25.08.2021р.)

3. Баранова Л.М. Відшкодування збитків як спосіб захисту цивільних прав. URL: http://nauka.nulau.org.ua/download/el_zbirnik/1/Baranova.pdf

3. Бойко В. Б. Особливості відшкодування моральної шкоди споживачам: теорія і практика. Правова позиція. № 2 (23). 2019. С.96-105. URL: <http://www.legalposition.umsf.in.ua/archive/2019/2/13.pdf>

4. Бурлака О. С. Захист прав споживачів в умовах воєнного стану в Україні. *Актуальні проблеми вітчизняної юриспруденції*. № 3. 2022.С.28-33. URL: http://apnl.dnu.in.ua/3_2022/5.pdf

5. Луспенник Д. Лідовець Р.Вішкодування моральної шкоди: деякі особливості розгляду цивільних справ. https://supreme.court.gov.ua/userfiles/media/new_folder_for_uploads/supreme/Lyspenyk.pdf
6. Заверуха С.В. Значення штрафної та залікової неустойки у цивільному праві. *Університетські наукові записки*. 2013. №4(48). с.180-185
7. Зверєва О.В. Захист прав споживачів. Навчальний посібник. К.: Центр учбової літератури, 2007. 192 с.
8. Земскова О. Цивільно- правова відповідальність за договором перевезення небезпечних вантажів. *Підприємництво, господарство і право*. 2019. №3. С.21-25
9. Кравців Я. Деякі важливі аспекти цивільно-правової відповідальності за введення в цивільний оборот неналежних продуктів харчування. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2018. №4. С.35-38.
10. Менів Л.Д. Правове регулювання юридичної відповідальності за порушення прав споживачів: перспективи розвитку. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2018. №2. С.73-76
11. Парасюк В. М. Теоретичне обґрунтування сутності підстави цивільно-правової відповідальності. *Актуальні проблеми вітчизняної юриспруденції*. № 1. 2020. С.45-49. <https://dspace.lvduvs.edu.ua/bitstream/1234567890/3444/1/парасюк.pdf>
12. Язвінська О.М. Цивільно-правова відповідальність за порушення законодавства про захист прав споживачів. *Економіка та управління на транспорті*. К.:НТУ, 2015. Вип.2. С. 255-261. URL: file:///D:/%D0%A1%D1%82%D0%B0%D1%82%D1%82%D1%96/eut_2016_2_40.pdf.
13. Яновицька Г.Б. Цивільно-правові засоби захисту прав споживачів в Україні: Монографія. Львів: Видавництво «Райстр -7», 2018. 400 с.

Тема 7. Юрисдикційна та неюрисдикційна форми захисту прав споживачів

Методичні рекомендації: захист суб'єктивних прав у тій чи іншій формі є об'єктивною необхідністю, оскільки видаючи норми права і цим надаючи можливість виникнення на їх основі суб'єктивних прав та інтересів, держава зобов'язана передбачити і відповідні форму їх захисту. Форма захисту права вказує на те, хто здійснює право на захист, а спосіб – як той чи інший суб'єкт захисту це робить, за допомогою яких засобів. Під формою захисту розуміється нормативно визначений порядок здійснення відповідних дій самими суб'єктами цивільного права або державними органами, які спрямовані на відновлення порушеної майнової або немайнової сфери законних інтересів та прав уповноваженої особи. Найбільш вдалим є поділ на юрисдикційні та неюрисдикційні форми захисту. Юрисдикційною формою захисту є діяльність державних чи уповноважених державою органів із захисту

цивільних прав. У межах юрисдикційної форми захисту виділяють можливість захисту у загальному (судовому) чи спеціальному (адміністративному, нотаріальному) порядку. Неюрисдикційна форма захисту цивільного права – це дії фізичних та юридичних осіб без звернення до державних чи інших уповноважених органів (самозахист). Самозахист є основною неюрисдикційною формою захисту суб'єктивного цивільного права і інтересу, які підлягають правовій охороні. Право на самозахист слід розглядати як можливість особи у разі порушення свого цивільного права або інтересу, цивільного права чи інтересу іншої особи, виникнення реальної загрози такого порушення застосувати доцільну та адекватну протидію, яка не заборонена законом і не суперечить моральним засадам суспільства та спрямована на попередження або припинення цього порушення чи ліквідацію його наслідків.

Питання для вивчення:

1. Вимоги до змісту позовної заяви про захист прав споживачів. Обов'язки позивача за позовом про захист прав споживачів.
2. Розгляд справ про відшкодування шкоди, заподіяної внаслідок недоліків товарів (робіт, послуг).
3. Позасудовий захист прав споживачів шляхом звернення до державних органів. Правила написання заяви та звернення про захист прав споживачів.
4. Позасудовий захист прав споживачів шляхом звернення до громадських організацій.
5. Самозахист споживача.
6. Державний захист прав споживачів в зарубіжних країнах.

Завдання:

1. Скласти позовну заяву про відшкодування матеріальної та моральної шкоди, завданої внаслідок затримки відправлення потяга.
2. Скласти позовну заяву про відшкодування шкоди, завданої внаслідок прострочення повернення депозиту за договором

Питання для самоконтролю:

- 1) Назвіть обов'язки позивача за позовом про захист прав споживачів.
- 2) Які умови задоволення позову про відшкодування шкоди, заподіяної внаслідок недоліків товарів (робіт, послуг)?
- 3) Назвіть державні органи, які здійснюють захист прав споживача у адміністративному порядку.
- 4) Які основні вимоги до заяви про захист прав споживача?
- 5) Які громадські організації здійснюють захист прав споживачів?

Перелік рекомендованої літератури:

1. Цивільний кодекс України від 16.01.2003 № 435-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15#Text>

2. Про захист прав споживачів: Закон України від 12.05.1991 року №1023-XII URL: <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/1023-12>. (дата звернення:25.08.2021р.)
3. По місцеве самоврядування в Україні: Закон України №280/97-ВР від 21.05.1997 р. URL:<http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/280/97-%D0%B2%D1%80>. (дата звернення:25.08.2021р.)
4. Про звернення громадян: Закон України №393/96-ВР від 02.10.1996 р. URL: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/393/96-%D0%B2%D1%80>. (дата звернення:25.08.2021р.)
5. Горблянський В.Я. Особливості неюрисдикційної форми захисту прав споживача за договором про надання послуг. *Юридичний бюлетень*. Вип.7.ч.1.2018.С.202-209.
6. Ільків Н. В., Долинська М. С. та ін.; за заг. ред. д. ю. н. М. С. Долинської. Неюрисдикційні форми захисту прав та інтересів суб'єктів господарювання: монографія. Львів : ТОВ «Галицька видавнича спілка», 2020. 174 с. URL: <https://cutt.ly/jwotM0Xi>
7. Кот О.О. Проблеми здійснення та захисту суб'єктивних цивільних прав : дис. ... д-ра. юрид. Наук : 12.00.03 /НДППіП ім. Ак. Бурчака, Київ, 2017. 550 с
8. Радченко О. Деякі правові проблеми судового захисту прав споживачів фінансових послуг.*Підприємництво, господарство і право*.2016. №9. С.86-91
9. [Селюк, М.В.](#) Форми та способи захисту прав споживачів у випадку придбання ними товарів неналежної якості Реформування правової системи в контексті євроінтеграційних процесів: матеріали Міжнародної науково-практичної конференції, м. Суми, 18-19 травня 2017 р. / Редкол.: А.М. Куліш, М.М. Бурбика, О.М. Резнік та ін. - Суми: СумДУ, 2017. Ч.1. С. 161-165.
10. Сепаненко О.В. Процесуальні особливості судового захисту прав споживачів. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2020. №7. С.149-152.
11. Пристай Р.А., Яворська І.М. Захист прав споживачів при укладенні електронних договорів в рамках Європейського Союзу. Науковий вісник Ужгородського Національного Університету. Серія ПРАВО. Випуск 74: частина 2. 2022. С.255-261. URL: <https://visnyk-juris-uzhnu.com/wp-content/uploads/2023/02/47.pdf>
12. Приватно-правові засади захисту прав людини у соціальній державі : монографія / за заг. ред. І. В. Чеховської. –Ірпінь : Державний податковий університет, 2023. 566 с. URL:https://repository.ndippp.gov.ua/bitstream/handle/765432198/625/Теремецький%2С%20Чеховська%20монографія_2023.pdf?sequence=1&isAllowed=y
13. Язвінська О. М., Іваненко Л. М., Захист прав споживачів : підручник.К. : Юрінком Інтер, 2014. 496 с
14. Яновицька Г.Б. Цивільно-правові засоби захисту прав споживачів в Україні: Монографія. Львів: Видавництво «Райстр -7», 2018. 400 с.
15. Яновицька Г.Б. Альтернативні способи врегулювання спорів за участю споживачів. *Вчені записки ТНУ імені В.І. Вернадського. Серія: юридичні науки*. Том 30 (69) № 3. 2019.С.58-62 URL: https://www.juris.vernadskyjournals.in.ua/journals/2019/3_2019/12.pdf

ТЕМАТИКА І ЗМІСТ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ ДЛЯ ЗДОБУВАЧІВ ЗАОЧНОЇ ФОРМИ НАВЧАННЯ

Тема 1. Правові основи захисту прав споживачів

Методичні рекомендації: У даній темі важливим є розгляд питання передумов виникнення консюмеризму в Україні та світі. Необхідно детально розглянути систему міжнародних організацій у справах захисту прав споживачів. Вивчаючи законодавство ЄС у сфері захисту прав споживачів, слід звертати увагу на ті його норми, які вже імплементовані у вітчизняне право, а також на ті положення, які необхідно запозичити.

Питання для вивчення:

1. Виникнення та розвиток руху про захист прав споживачів (консюмеризму). Міжнародні організації у справах захисту прав споживачів.
2. Етапи розвитку законодавства про захист прав споживачів в Україні.
3. Джерела (форми) регулювання відносин у сфері захисту прав споживачів. Закон України «Про захист прав споживачів».
4. Законодавство ЄС у сфері захисту прав споживачів і адаптація до нього споживчого законодавства України.
5. Державна політика країн Центральної та Східної Європи у сфері захисту прав споживачів.

Завдання:

1. Заповніть таблицю:

№ п/п	Назва міжнародної організації	Дата заснування	Основні цілі діяльності

2. Складіть хронологію розвитку законодавства про захист прав споживачів в Україні

Питання для самоконтролю:

- 1) Яким актом вперше було закріплено права споживачів?
- 2) Які міжнародні організації у сфері захисту прав споживачів?
- 3) Які передумови виникнення консюмеризму в Україні?
- 4) Які джерела правового регулювання відносин у сфері захисту прав споживачів?
- 5) Назвіть основні акти ЄС у сфері захисту прав споживачів.

Перелік рекомендованої літератури:

1. Керівні принципи для захисту інтересів споживачів. Резолюція 39/248 Генеральної Асамблеї ООН від 09.04.1985 р. http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/995_903
2. Про захист прав споживачів: Закон України від 12.05.1991 року №1023-XII: <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/1023-12>.
3. Господарський кодекс України: Закон України від 16 січня 2003 року №436-IV: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/436-15/>.
4. Безділько М. Б. Історія виникнення руху захисту прав споживачів та міжнародний досвід. Матеріали 8 Всеукраїнської студентської науково-практичної конференції «Правозахисний рух: історія та сучасність». Полтава, 2015. С. 40–41.
5. Горблянський В.Я. Захист прав споживачів за договором про надання послуг дисертація на здоб. наук. ступеня к.ю.н. ... 12.00.03. Івано-Франківськ, 2019. 200 с. https://svr.pnu.edu.ua/wp-content/uploads/sites/5/2019/06/dis_Horblianskyi.pdf
6. Дудла І.О. Захист прав споживачів: Навчальний посібник. К.: Центр учбової літератури, 2007. 448 с.
7. Жайворонок Т.Є., Павловська С.В. Судова практика розгляду справ про захист прав споживачів. *Вісник Верховного Суду України*. 2013. №1 (149). С. 15-32.
8. Менів Л.Д. Перспективи розвитку законодавства про захист прав споживачів. *Юридичний науковий електронний журнал*. №6.2022. С.126-129. URL: http://www.lsej.org.ua/6_2022/30.pdf
9. Осетинська Г.А. Цивільно-правовий захист прав споживачів за законодавством України: автореф. дис. ... канд. юрид. наук: спец. 12.00.03. К., 2006. 20 с.
10. Право Європейського Союзу : [навч. посібн.] / [за заг. ред. Р. А. Петрова]. — [2-ге вид.]. К. : Істина, 2009. С. 376 с.
11. Станкова І.М. Цивільно- правове регулювання захисту прав споживачів у сфері надання послуг. автореф. дис. ... канд. юрид. наук: спец. 12.00.03. О., 2021. 23 с.
12. Траченко Л. А. Проблеми захисту прав споживачів в Україні в умовах євроінтеграційних процесів. *Вісник Львівського торговельно-економічного університету. Економічні науки*. № 65. 2021. С.48-52
13. Черняк О.Ю. Цивільно-правовий статус споживача у контексті адаптації законодавства України до законодавства Європейського Союзу: дис. ... канд. юрид. наук: спец. 12.00.03.К., 2011. 230 с.
14. Іваненко Л. М., Язвінська О. М. Захист прав споживачів: підручник. Київ.: Юрінком Інтер, 2014. 496 с.
15. Яновицька Г.Б. Окремі аспекти захисту прав споживачів у проєкті Закону України «Про захист прав споживачів». *Юридичний науковий електронний журнал*. № 8.2021. С.118-120. URL: http://www.lsej.org.ua/8_2021/28.pdf

Тема 2. Правовий статус споживача

Методичні рекомендації: вивчаючи дану тему, слід виходити із того, що особливий суб'єктний склад – це та ознака, яка дозволяє віднести той чи інший

цивільно-правовий договір до типу споживчого. Мова, в першу чергу, йде про споживача. У літературі справедливо зазначається, що дефініція «споживач» не отримала єдиного формулювання у законодавстві ЄС. Проте можна відзначити такі спільні ознаки цього поняття: а) суб'єктом є фізична особа, яка укладає договір, як правило, не у комерційних та професійних цілях (виключенням є відносини з надання туристичних послуг у бізнес-турі); б) суб'єктом є особа, яка безпосередньо споживає продукт, який займає кінцеву сходинку в економічному процесі. Крім того, у праві ЄС термін «споживач» застосовується до особи, якій завдана шкода неякісним продуктом (товаром, послугою). Словник української мови визначає поняття «споживач» як «особу чи організацію, що використовує, споживає якусь продукцію», а «споживати» означає «використовувати, витратити для задоволення яких-небудь потреб».

У чинному законодавстві термін «споживач» вживається досить часто, однак зміст, який вкладає в нього вітчизняний законодавець, різниться.

Питання для вивчення:

1. Поняття «споживач» та «споживче право» у цивілістичній доктрині та законодавстві.
2. Система та принципи споживчого права.
3. Класифікація прав споживачів.
4. Права та обов'язки споживачів за Законом України «Про захист прав споживачів».
5. Права споживачів, що визнані Міжнародною організацією захисту прав споживачів.
6. Право на достовірну, повну інформацію про товари, роботи, послуги та його захист.
7. Права споживачів на безпеку продукції (результати робіт, послуг).
8. Гарантії захисту прав споживачів.

Завдання:

Задача 1.Купуючи в магазині "Продтовари" цілий ряд харчових продуктів: цукор (1 кг), молоко (1 пачка), хліб (1 шт), майонез (1 пачка), масло вершкове (1 пачку) громадянин Малко В.А. дав купюру 100 грн. Йому повинні були дати залишок 5 грн. Але продавець сказав, що у нього немає здачі і на залишок дав 2 упаковки сірників покупцеві. Чи порушені в даній ситуації права споживача? Чи мав право продавець так вчиняти?

Задача 2.Громадянин А. купив в магазині "Міда" 20 листопада замшеві чоботи. Через 10 днів прийшов до магазину з проханням обміняти їх на нові, мотивуючи своє прохання тим, що ніби-то її чоботи виявилися неякісними (верх чобіт був дуже погнутим, підошва відклеїлася з двох боків і на одному чоботі зіпсовані кнопки). Працівників магазину здивував такий вигляд чобіт (адже пройшло лише 10 днів з моменту купівлі) і було вирішено провести експертизу взуття. В результаті експертизи

було виявлено спеціалістами, що дефекти взуття виникли внаслідок порушення правил експлуатації взуття. *Які дії продавця в цьому випадку? Яку відповідальність несе споживач?*

Питання для самоконтролю:

- 1) Наведіть дефініцію «споживач» у економічному та правовому розумінні.
- 2) Які принципи споживчого права?
- 3) Які класифікаційні критерії прав споживачів?
- 4) Назвіть універсальні права споживача, передбачені Законом України «Про захист прав споживачів».
- 5) Які обов'язки споживача передбачені Законом України «Про захист прав споживачів»?
- 6) Які права споживачів визнані Міжнародною організацією захисту прав споживачів?
- 7) Які складові права споживача на достовірну і повну інформацію?
- 8) Які складові права на безпеку продукції (результати робіт, послуг)?
- 9) Назвіть гарантії захисту прав споживачів.

Перелік рекомендованої літератури:

1. Керівні принципи для захисту інтересів споживачів. Резолюція 39/248 Генеральної Асамблеї ООН від 09.04.1985 р. URL: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/995_903(дата звернення:25.08.2021р.)
2. ____ Про захист прав споживачів: Закон України від 12.05.1991 року №1023-ХІІ URL: <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/1023-12>. (дата звернення:25.08.2021р.)
3. Господарський кодекс України: Закон України від 16 січня 2003 року №436-IV URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/436-15/>.(дата звернення:25.08.2021р.)
4. Банасевич І.І. Споживчий договір. Договір як універсальна форма правового регулювання: монографія [Текст] / За заг. ред. проф. В.А. Васильєвої. Івано-Франківськ, 2016. С. 237-249.
5. Банасевич І.І. Окремі аспекти поняття «споживач» в цивільному праві України. Матеріали XVII науково-практичної конференції, присвяченої 97-й річниці з дня народження доктора юридичних наук, професора, члена-кореспондента АН УРСР В. П. Маслова (Харків, 22 лютого 2019 року). С.148
6. Банасевич І.І. [Поняття та сутність цивільних правовідносин за участю споживачів](#). ЮРИДИЧНИЙ БЮЛЕТЕНЬ. Випуск7. Ч. 1. 2018. С.177-182.
7. Банасевич І.І. Особливості цивільних правовідносин за участю споживачів. Дев'яті юридичні диспути з актуальних проблем приватного права: матеріали міжнародної науково-практичної конференції, присвяченої пам'яті Є.В. Васьковського (м. Одеса, 17 травня 2019 р.). Одеса: Астропринт, 2019. С. 86-90.

8. Д'ячкова Н.А. Проблеми захисту прав споживачів у разі придбання неякісної продукції. Нове українське право. Вип. 1. 2022. С.35-40. URL: <http://newukrainianlaw.in.ua/index.php/journal/article/view/194/175>
9. Єгоричева О.Ю. Цивільно-правова відповідальність за продаж споживачам товарів неналежної якості: автореф. дис. ... канд. юрид. наук: спец. 12.00.03 К., 2014. 20 с.
10. Пожоджук Р. Місце споживчих відносин у системі цивільного права. Підприємництво, господарство і право. № 4. 2021. С.59-65. URL: <http://pgp-journal.kiev.ua/archive/2021/4/10.pdf>
11. Черняк О.Ю. Цивільно-правовий статус споживача у контексті адаптації законодавства України до законодавства Європейського Союзу: дис. ... канд. юрид. наук: спец. 12.00.03 .К., 2011. 230 с.
12. Черняк О.Ю. Класифікація прав споживача за законодавством України та Європейського Союзу. Форум права. 2008. № 2. С. 458-464.
13. Черняк О.Ю. Право споживача на захист в контексті адаптації законодавства України до законодавства Європейського Союзу. Університетські наукові записки. 2009. № 4. -С. 70-75.

Тема 3. Управління у сфері захисту прав споживачів та його функції

Методичні рекомендації: при вивченні даної теми необхідно розглянути не тільки сучасну систему органів державної влади щодо захисту прав споживачів, а й зародження та еволюцію цієї системи органів державної влади.

Питання для вивчення:

1. Повноваження органів державної влади щодо захисту прав споживачів.
2. Структура та функції Державної служби України з питань безпечності харчових продуктів та захисту споживачів (Держпродспоживслужби України).
3. Структура та напрями діяльності територіальних управлінь у справах захисту прав споживачів. Організація та порядок роботи територіальних управлінь у справах захисту прав споживачів.
4. Місцеві державні адміністрації та захист прав споживачів.
5. Функції органів місцевого самоврядування у сфері захисту прав споживачів.
6. Особливості реалізації контролю і нагляду у сфері захисту прав споживачів в сучасних умовах.
7. Порядок створення та функції громадських об'єднань споживачів.

Завдання:

1. Відділ контролю якості та дотримання правил торгівлі управління у сфері захисту прав споживачів у Івано-Франківській області у травні 2019 року здійснив планову

перевірку тваринницького комплексу з поголів'ям більше 1000 свиней. В результаті перевірки було виявлено незначні порушення правил зберігання свіжого м'яса та видано відповідний припис про усунення недоліків. У серпні 2020 року працівники зазначеного відділу знову прибули до тваринницького комплексу з позаплановою перевіркою, але не показали керівнику посвідчення (направлення) на перевірку, сказавши, що вони недавно були і посвідчення показували. Дайте аналіз діям працівників відділу контролю якості та дотримання правил торгівлі.

2. Ви відпочивали у відпочинковому комплексі міста Яремче. Незадоволені умовами проживання та харчування, якістю екскурсійних послуг та вважаєте ціну за проживання завищеною. Напишіть зразок заяви (звернення) до управління у сфері захисту прав споживачів у Івано-Франківській області.

Питання для самоконтролю:

- 1) Коли було створений перший державний орган у сфері захисту права споживачів?
- 2) До компетенції яких органів державної влади належать функції у сфері захисту прав споживачів?
- 3) Назвіть структуру Державної служби України з питань безпеки харчових продуктів та захисту прав споживачів.
- 4) Назвіть функції Державної служби України з питань безпеки харчових продуктів та захисту прав споживачів.
- 5) Яким органам чи посадовим особам місцевих державних адміністрації належать функції у сфері захисту прав споживачів та якими нормативно-правовими актами вони визначені?
- 6) Назвіть функції органів місцевого самоврядування у сфері захисту прав споживачів.

Перелік рекомендованої літератури:

1. Про захист прав споживачів: Закон України від 12.05.1991 року №1023-XII URL: <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/1023-12>. (дата звернення:25.08.2021р.)
2. Положення про Державну службу України з питань безпеки харчових продуктів та захисту прав споживачів: Постанова КМУ від 02 вересня 2015 року №667 URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/667-2015-%D0%BF>. (дата звернення:25.08.2021р.)
3. Про затвердження Положення про Головне управління Державної служби України з питань безпеки харчових продуктів та захисту споживачів в області, в місті Києві: Наказ Міністерства аграрної політики та продовольства України від 12 квітня 2017 року №9 URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/z0604-17/paran9#n9>. (дата звернення:25.08.2021р.)

4. Про місцеве самоврядування в Україні: Закон України від 21 травня 1997 року №280/97-ВР URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/280/97-%D0%B2%D1%80>. (дата звернення:25.08.2021р.)

5. Бурлака О. С. Захист прав споживачів в умовах воєнного стану в Україні. *Актуальні проблеми вітчизняної юриспруденції*. № 3. 2022.С.28-33. URL: http://apnl.dnu.in.ua/3_2022/5.pdf

6.Довгань Ю. Органи місцевого самоврядування як суб'єкти забезпечення захисту прав споживачів. *Європейські перспективи*. № 2.2020.С.162-166. URL: http://ep.unesco-socio.in.ua/wp-content/uploads/2021/02/162-_Dovgan.pdf

7. Дудла І.О. Захист прав споживачів: Навчальний посібник .К.: Центр учбової літератури, 2007. 448 с.

8. Зверева О.В. Захист прав споживачів. Навчальний посібник. К.: Центр учбової літератури, 2007. 192 с.
https://library.nlu.edu.ua/POLN_TEXT/CUL/10-Zahist_prav_spozivachiv-Zvereva.pdf

9.Станкова І.М. Громадські організації як елемент механізму захисту прав споживачів: зарубіжний досвід. *Часопис цивілістики*. Випуск 29. URL: <http://www.clj.nuoua.od.ua/archive/29/32.pdf>

10. М. Хоменко, Н. Коробцова. Основні гарантії і механізми захисту прав споживачів під час придбання продукції через мережу інтернет. *Підприємництво, господарство і право*.2019.№3. С.74-79. URL: <http://pgp-journal.kiev.ua/archive/2019/3/15.pdf>

Тема 4. Особливості захисту прав споживачів за договорами про передачу майна у власність

Методичні рекомендації: при вивченні даної теми необхідно, насамперед, виходити із того, що до основних джерел правового регулювання відносин у сфері захисту прав споживачів за договорами про передачу майна у власність належать Цивільний кодекс України та Закон України «Про захист прав споживачів». Оскільки значна частина положень даної теми вивчалася студентами у межах навчальної дисципліни «Цивільне право України», то увагу слід зосередити на проблемах правозастосування та способах захисту прав споживачів у сфері передачі майна у власність.

Питання для вивчення:

1. Права споживачів при укладенні договору купівлі-продажу.
2. Обов'язки продавця за договором купівлі-продажу.
3. Правові наслідки передання товару неналежної якості.
4. Правові наслідки передання товару з недоліками, які не можна усунути та небезпечного товару.

5. Права споживача при укладенні договору купівлі-продажу поза торговими та офісними приміщеннями.
6. Права споживача у Інтернет-торгівлі.
7. Права споживача у разі купівлі товару за зразками.
8. Права споживача на розірвання договору та повернення коштів у разі розрахунку банківською платіжною карткою.
9. Права споживачів за договором поставки товарів через приєднану мережу.

Завдання:

1. Покупець навесні придбав на умовах розпродажі зимову пухову куртку з хутряним капюшоном. Одягнувши її на початку зими, він зробив висновок, що куртка недостатньо тепла, «водонепроникний» матеріал промокає, а хутро за кілька днів втратило пристойний вигляд. Покупець звернувся зі скаргою до відповідного магазину, вимагаючи або замінити куртку на якісну або повернути сплачену ним вартість речі та передав куртку для оцінки виявлених недоліків. Через 25 днів він отримав відповідь, що гарантійний строк на вказану річ складає 1 місяць з дня купівлі. Крім того, річ було придбано зі знижкою 50%, тому всі претензії покупця необґрунтовані та не можуть бути задоволеними. Як слід вирішити дану ситуацію?
2. Петров А.А. придбав автомобіль, яким користувався 3 роки. Згодом автомобіль поламався. Петров звернувся на СТО продавця з вимогою про гарантійний ремонт, в чому йому відмовили, оскільки закінчився термін. Тоді громадянин звернувся до іншої СТО, на якій у ремонті йому відмовили, вказавши, що це заводський недолік двигуна, який підлягає усуненню тільки виробником. Декларований виробником строк служби складає 10 років. Що слід далі робити споживачу?

Питання для самоконтролю:

- 1) Які права споживача за договором купівлі-продажу передбачені ЦК України?
- 2) Які права споживача за договором-купівлі продажу передбачені Законом України «Про захист прав споживачів»?
- 3) Які обов'язки продавця?
- 4) Які правові наслідки передання товару неналежної якості?
- 5) Які правові наслідки передання товару з недоліками, які не можна усунути та небезпечного товару?
- 6) Які права споживача при укладенні договору купівлі-продажу поза торговими та офісними приміщеннями?
- 7) Які права споживача у Інтернет-торгівлі?
- 8) Які права споживача у разі купівлі товару за зразками?
- 9) Назвіть спеціальні права споживачів за договором поставки товарів через приєднану мережу.

Перелік рекомендованої літератури:

1. Про захист прав споживачів: Закон України від 12.05.1991 року №1023-XII URL: <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/1023-12>. (дата звернення:25.08.2021р.)
2. Цивільний кодекс України від 16.01.2003 № 435-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15#Text>
3. Закон України «Про електронну комерцію» від 03.09.2015 № 675-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/675-19#Text>
4. DIRECTIVE (EU) 2019/771 OF THE EUROPEAN PARLIAMENT AND OF THE COUNCIL of 20 May 2019 on certain aspects concerning contracts for the sale of goods, amending Regulation (EU) 2017/2394 and Directive 2009/22/EC, and repealing Directive 1999/44/ECU .URL. https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=uriserv:OJ.L_.2019.136.01.0028.01.ENG&toc=OJ:L:2019:136:TOC
5. DIRECTIVE (EU) 2019/770 OF THE EUROPEAN PARLIAMENT AND OF THE COUNCIL of 20 May 2019 on certain aspects concerning contracts for the supply of digital content and digital services.URL. <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/en/ALL/?uri=CELEX:32019L0770>
6. Абросімов С. Перспективи удосконалення правового регулювання договору купівлі- продажу в контексті рекодифікації національного цивільного законодавства та приведення у відповідність законодавства України до законодавства ЄС. Art and Science 2021, Vol. 1.
7. Банасевич І.І. [Гармонізація приватно-правового законодавства у сфері захисту прав споживачів за дистанційними контрактами](#). *Актуальні проблеми вдосконалення чинного законодавства України: Збірник наукових статей*. 2019. Вип. 51. С.3-14.
8. Єгоричева О. Ю. Цивільно-правова відповідальність за продаж споживачам товарів неналежної якості: автореф. дис. ... канд. юрид. наук: спец. 12.00.03 / О. Ю. Єгоричева. – К., 2014. –20 с.
9. Михалев А. С., Мельник В. В. Права споживачів при купівлі товарів через інтернет магазин. URL: <https://core.ac.uk/download/pdf/14060461.pdf>
10. Походжук Р. В. Захист прав споживачів за договором постачання електричної енергії через приєднану мережу: автореф. дис. ... канд. юрид. наук: спец. 12.00.03.К, 2016. 20 с
11. Полуніна О. О. Процесуально- правове регулювання цивільно- правових відносин що виникають у разі укладення договору роздрібної купівлі- продажу через мережу інтернет. *Juris Europensis Scientia*. Випуск 3. 2021. URL: http://www.jes.nuoua.od.ua/archive/3_2021/10.pdf
12. Пристай Р.А., Яворська І.М. Захист прав споживачів при укладенні електронних договорів в рамках Європейського Союзу. *Науковий вісник Ужгородського Національного Університету*. Серія ПРАВО. Випуск 74: частина 2.2022.С.255-261

13. Саванець Л. Права споживача у разі придбання товару неналежної якості за законодавством Європейського Союзу та України . *Актуальні проблеми правознавства*. Випуск 1 (9). 2017. С.36-42
14. Хоменко М.,Коробцова Н. Основні гарантії і механізми захисту прав споживачів під час придбання продукції через мережу Інтернет. *Підприємництво, господарство і право*.2019.№3. С.74-79
15. Хомко Л.В. Проблемні аспекти врегулювання спорів у сфері електронної комерції. *Юридичний науковий електронний журнал*. № 3.2021.С.236-239. URL: http://lsej.org.ua/3_2021/62.pdf
16. Черняк О.Ю. Цивільно-правовий статус споживача у контексті адаптації законодавства України до законодавства Європейського Союзу: дис. ... канд. юрид. наук: К., 2011. 230 с.
17. Яновицька Г.Б. Цивільно-правові засоби захисту прав споживачів в Україні: Монографія. Львів: Видавництво «Райстр -7», 2018. 400 с.

Тема 5. Реалізація прав споживачів за договорами про надання послуг та виконання робіт

Методичні рекомендації: в сучасному цивільному обороті послуги формують одну з найчисленніших груп зобов'язань. Серед цих зобов'язань вагоме місце посідають споживчі послуги. Важливим регулятором цих відносин, окрім нормативно-правових актів, є договір. Тому договірні відносини у сфері послуг за участю споживачів є цікавими для вивчення та вдосконалення їх правового регулювання. При цьому чинне законодавство не містить легального визначення поняття споживчого договору і не визначає критеріїв, за якими договір, зокрема і про надання послуг, слід кваліфікувати як споживчий. Саме із цих положень слід виходити при вивченні даної теми.

Питання для вивчення:

1. Права споживачів при укладенні договорів про надання послуг.
2. Особливості захисту прав споживачів фінансових послуг.
3. Права та обов'язки споживача при отриманні споживчого кредиту.
4. Захист прав споживачів транспортних послуг.
5. Захист прав споживачів туристичних послуг.
6. Захист прав споживачів страхових послуг.
7. Захист прав споживачів медичних послуг.
8. Права споживачів при укладенні договорів на виконання робіт.
9. Права споживачів при укладенні договорів тимчасового користування майном.

Завдання:

1. Споживач взяв кредит на автомобіль в АКБ «Укрсиббанк». При цьому в кредитному договорі було окремо зазначено, що страхування майна слід здійснювати тільки в страховій компанії «АХА-страхування». Коли споживач звернувся до цієї компанії, він виявив, що вартість страхового полісу є значно вищою, ніж в інших страхових компаніях на тих самих умовах. Після відповідного звернення споживача Банк відмовив йому у можливості змінити страхову компанію. Чи законні дії Банку? Вирішіть ситуацію.

2. Олександр Степанович взяв у банку споживчий кредит на придбання квартири в розмірі 200 000 грн. Заставою була ця квартира. Всі необхідні документи для укладання кредитного договору він надав. Через тиждень Олександр Степанович отримав повідомлення з банку, що йому необхідно надати відомості, чи є в нього у приватній власності земельна ділянка. Олександр Степанович відмовився надавати таку інформацію. Чи правомірні дії Олександра Степановича?

Питання для самоконтролю:

- 1) Які загальні права споживачів за договорами про надання послуг передбачені чинним законодавством?
- 2) Які особливості захисту прав споживачів фінансових послуг?
- 3) Які спеціальні права споживача фінансових послуг передбачені чинним законодавством?
- 4) Які особливості у сфері захисту прав споживачів встановлює Закон України «Про споживче кредитування»?
- 5) Які спеціальні права споживача у сфері споживчого кредитування передбачені чинним законодавством?
- 6) Які спеціальні права споживача транспортних послуг?
- 7) Які спеціальні права споживача туристичних послуг?
- 8) Які спеціальні права споживача страхових послуг?
- 9) Які права споживача у сфері виконання робіт?
- 10) Які права споживача у сфері передачі майна у тимчасове користування?

Перелік рекомендованої літератури:

1. Цивільний кодекс України від 16.01.2003 № 435-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15#Text>
2. Про захист прав споживачів: Закон України від 12.05.1991 року №1023-XII URL: <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/1023-12>. (дата звернення:25.08.2021р.)
3. Про споживче кредитування: Закон України від 15 листопада 2016 року URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1734-19> (дата звернення:25.08.2021р.)
4. Закон України «Про фінансові послуги та державне регулювання ринків фінансових послуг» від 12.07.2001 № 2664-III. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2664-14#Text>

5. Закон України «Про страхування» від 07.03.1996 № 85/96-ВР. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/85/96-вр#Text>
6. Закон України «Про туризм» від 15.09.1995 № 324/95-ВР. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/324/95-вр#Text>
7. Амеліна А.С. Особливості договорів про надання фінансових послуг. *Юридичний науковий електронний журнал*. № 3.2019.С.51-54
8. Банасевич І.І. Права споживачів за договорами про виконання робіт. *Актуальні проблеми вдосконалення чинного законодавства України*. Випуск 42. 2016. С.34-44
9. Банасевич І.І. Споживчий договір. Договір як універсальна форма правового регулювання: монографія [Текст] / За заг. ред. проф. В.А. Васильєвої. Івано-Франківськ, 2016. С. 237-249.
10. Василенко Л.П. Захист прав споживачів у сфері надання туристичних послуг. *Юридичний науковий електронний журнал*. № 11. 2022.С.171-173. http://lsey.org.ua/11_2022/37.pdf
11. Горблянський В.Я. Захист прав споживачів за договором про надання послуг автореф. дис. ... канд. юрид. наук: спец. 12.00.03. Івано-Франківськ, 2019 .
12. Гришко У. П. Захист прав споживачів транспортних послуг: автореф. дис. ... канд. юрид. наук: спец. 12.00.03.Івано-Франківськ, 2017. 19 с.
13. Гудима М.М. Захист прав споживачів за договором про надання туристичних послуг: дис. ...канд. юрид. наук: 12.00.03. Івано-Франківськ, 2013. 212 с.
14. Димінська О. Особливості захисту прав споживачів туристичних послуг за законодавством України та ЄС. URL: https://www.academia.edu/28919677/Особливості_захисту_прав_споживачів_туристичних_послуг_за_законодавством_України_та_ЄС
15. Жорнокуй Ю.М. Рівність становища замовника та виконавця щодо оплати та відповідальності за договором про надання послуг. *Юридичний науковий електронний журнал*. № 1.2023.С.99-103. URL: http://lsey.org.ua/1_2023/21.pdf
16. Зільник Н. Договір про надання туристичних послуг: поняття та особливості. *Підприємництво, господарство і право*. 2019. №11. С.24-29. URL: <http://pgp-journal.kiev.ua/archive/2019/11/5.pdf>
17. Ільченко Г. О. Цивільно-правовий захист прав споживачів страхових послуг: автореф. дис. ... канд. юрид. наук: спец. 12.00.03. К, 2016. 20 с.
18. Ільченко Г.О. Захист прав споживачів страхових послуг: монографія / Г.О. Ільченко. Київ: Київ. нац. торг.-екон. ун-т, 2017. 184 с.
19. Кондратюк В. Правовий статус суб'єктів споживчих банківських правовідносин. *Підприємництво, господарство і право*. 2021. №4. С.37-42. URL: <http://pgp-journal.kiev.ua/archive/2021/4/7.pdf>
20. Крегул Ю. І. Захист прав споживачів фінансових послуг : монографія / Ю. І. Крегул, О. Ю. Радченко. Київ : Київ. нац. торг.-екон. ун-т, 2018. 264 с.

21. Лукасевич-Крутник І.С. Договірні зобов'язання з надання транспортних послуг у цивільному праві України [Текст] : дис. ... д-ра юр. наук : 12.00.03. Тернопіль : ТНЕУ, 2019. 502 с.

22. Слободян О. Правові засади захисту прав споживачів фінансових послуг *.Юридична Україна*, 2013 №11. С. 43 – 48.

Тема 6. Відповідальність за порушення законодавства про захист прав споживачів

Методичні рекомендації: Важливе значення для споживачів має встановлення ефективного механізму відновлення їх порушених прав. Для цього у законодавстві передбачаються відповідні санкції щодо виробників (продавців, виконавців) і певний порядок задоволення вимог споживачів. Вивчаючи дану тему слід, у першу чергу, виходити із того, що у сфері порушення прав споживачів законодавство України передбачає наступні види відповідальності: – цивільну відповідальність (ст. 711 Цивільного кодексу України відповідальність за шкоду, завдану товаром неналежної якості, статті 8, 10, 14, 16 Закону України “Про захист прав споживачів”) – права споживача в разі придбання ним товару неналежної якості, права споживача у разі порушення умов договору про виконання робіт (надання послуг), право споживача на безпеку продукції (товарів, наслідки робіт), майнова відповідальність за шкоду, завдану дефектною продукцією або продукцією неналежної якості; – адміністративну відповідальність (статті 155–155-2, 156–156-2, 157, 159, 160, 160-2, 167-172- 1 та інші норми Кодексу України про адміністративні правопорушення); – адміністративно-господарські санкції як адміністративна відповідальність (статті 238, 239 Господарського кодексу України, ст. 23 Закону України “Про захист прав споживачів”); – кримінальну відповідальність (ст. 227 Кримінального кодексу України) та інші примусові заходи, спрямовані на захист прав споживачів

Питання для вивчення:

1. Підстави відповідальності за порушення законодавства у сфері захисту прав споживачів.
2. Обставини, що звільняють продавця (виробника) від обов'язку задовольнити вимоги споживача.
3. Відповідальність за порушення законодавства у сфері захисту прав споживачів за ст.23 Закону України «Про захист прав споживачів».
4. Цивільно-правова відповідальність і оперативно-господарські санкції за порушення прав споживачів.
5. Відшкодування матеріальної та моральної шкоди у справах про захист прав споживачів.
6. Адміністративно-правова відповідальність за порушення прав споживачів. Розміри та порядок накладення адміністративних стягнень.

7. Кримінально-правова відповідальність за порушення прав споживачів. Основи адвокатської та судової практики у справах захисту прав споживачів.

Завдання :

1. В. замовив кухонні меблі. Під час оформлення замовлення приватний підприємець видав чек, в якому було зазначено, що це меблі, і їх ціна. Інформації, про виготовлення меблів і строки виконання роботи не було. Строк виконання обумовлювався усно, а коли він настав, підприємець повідомив, що замовлення буде виконано тільки через місяць. Постачальник матеріалу, з якого виробляються меблі, затримав поставку. Через місяць В. отримав кухонні меблі і написав претензію до підприємця з вимогою сплатити пеню в розмірі по три відсотки від вартості всього замовлення за кожний день затримки. Підприємець йому відмовив. Чи має право споживач на відшкодування?

2. Споживач придбав у магазині телевізор. Через шість місяців він загорівся, згоріла кімната споживача і кімната сусіда. Висновок майстра гарантійної майстерні — недолік у телевізорі з вини виробника. Споживач звернувся до магазину про відшкодування всієї шкоди. Магазин погодився сплатити йому компенсацію, а сусіду виплачувати відмовився. **Чи має право сусід на відшкодування збитків?**

Питання для самоконтролю:

1) Які підстави відповідальності за порушення законодавства у сфері захисту прав споживачів?

2) Назвіть обставини, що звільняють продавця (виробника) від обов'язку задовольнити вимоги споживача.

3) Яка відповідальність за порушення законодавства у сфері захисту прав споживачів передбачена ст.23 Закону України «Про захист прав споживачів»?

4) Назвіть форми цивільно-правової відповідальності за порушення прав споживачів.

5) Застосування яких оперативно-господарських санкцій передбачене чинним законодавством?

6) Які основні умови відшкодування моральної шкоди у справа про захист прав споживачів?

7) Яка адміністративно-правова відповідальність за порушення прав споживачів передбачена чинним законодавством?

8) Яка кримінально-правова відповідальність за порушення прав споживачів передбачена Кримінальним кодексом України?

Перелік рекомендованої літератури:

1. Цивільний кодекс України від 16.01.2003 № 435-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15#Text>

2. Про захист прав споживачів: Закон України від 12.05.1991 року №1023-ХІІ
URL: <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/1023-12>. (дата звернення:25.08.2021р.)
3. Баранова Л.М. Відшкодування збитків як спосіб захисту цивільних прав.
URL: http://nauka.nulau.org.ua/download/el_zbirnik/1/Baranova.pdf
3. Бойко В. Б. Особливості відшкодування моральної шкоди споживачам: теорія і практика. Правова позиція. № 2 (23). 2019. С.96-105. URL: <http://www.legalposition.umsf.in.ua/archive/2019/2/13.pdf>
4. Бурлака О. С. Захист прав споживачів в умовах воєнного стану в Україні. *Актуальні проблеми вітчизняної юриспруденції*. № 3. 2022.С.28-33. URL: http://apnl.dnu.in.ua/3_2022/5.pdf
5. Луспеник Д. Лідовець Р.Відшкодування моральної шкоди: деякі особливості розгляду цивільних справ.
https://supreme.court.gov.ua/userfiles/media/new_folder_for_uploads/supreme/Lyspenyk.pdf
6. Заверуха С.В. Значення штрафної та залікової неустойки у цивільному праві. *Університетські наукові записки*.2013.№4(48).с.180-185
7. Зверева О.В. Захист прав споживачів. Навчальний посібник. К.: Центр учбової літератури, 2007. 192 с.
8. Земскова О. Цивільно- правова відповідальність за договором перевезення небезпечних вантажів. *Підприємництво, господарство і право*. 2019.№3. С.21-25
9. Кравців Я. Деякі важливі аспекти цивільно-правової відповідальності за введення в цивільний оборот неналежних продуктів харчування. *Юридичний науковий електронний журнал*.2018.№4. С.35-38.
10. Менів Л.Д. Правове регулювання юридичної відповідальності за порушення прав споживачів: перспективи розвитку. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2018.№2. С.73-76
11. Парасюк В. М.Теоретичне обґрунтування сутності підстави цивільно-правової відповідальності. *Актуальні проблеми вітчизняної юриспруденції*. № 1. 2020.С.45-49. <https://dspace.lvduvs.edu.ua/bitstream/1234567890/3444/1/парасюк.pdf>
12. Язвінська О.М. Цивільно-правова відповідальність за порушення законодавства про захист прав споживачів. *Економіка та управління на транспорті*. К.:НТУ, 2015. Вип.2. С. 255-261. URL: file:///D:/%D0%A1%D1%82%D0%B0%D1%82%D1%82%D1%96/eut_2016_2_40.pdf.
13. Яновицька Г.Б. Цивільно-правові засоби захисту прав споживачів в Україні: Монографія. Львів: Видавництво «Райстр -7», 2018. 400 с.

Тема 7. Юрисдикційна та неюрисдикційна форми захисту прав споживачів

Методичні рекомендації: захист суб'єктивних прав у тій чи іншій формі є об'єктивною необхідністю, оскільки видаючи норми права і цим надаючи можливість

виникнення на їх основі суб'єктивних прав та інтересів, держава зобов'язана передбачити і відповідні форму їх захисту. Форма захисту права вказує на те, хто здійснює право на захист, а спосіб – як той чи інший суб'єкт захисту це робить, за допомогою яких засобів. Під формою захисту розуміється нормативно визначений порядок здійснення відповідних дій самими суб'єктами цивільного права або державними органами, які спрямовані на відновлення порушеної майнової або немайнової сфери законних інтересів та прав уповноваженої особи. Найбільш вдалим є поділ на юрисдикційні та неюрисдикційні форми захисту. Юрисдикційною формою захисту є діяльність державних чи уповноважених державою органів із захисту цивільних прав. У межах юрисдикційної форми захисту виділяють можливість захисту у загальному (судовому) чи спеціальному (адміністративному, нотаріальному) порядку. Неюрисдикційна форма захисту цивільного права – це дії фізичних та юридичних осіб без звернення до державних чи інших уповноважених органів (самозахист). Самозахист є основною неюрисдикційною формою захисту суб'єктивного цивільного права і інтересу, які підлягають правовій охороні. Право на самозахист слід розглядати як можливість особи у разі порушення свого цивільного права або інтересу, цивільного права чи інтересу іншої особи, виникнення реальної загрози такого порушення застосувати доцільну та адекватну протидію, яка не заборонена законом і не суперечить моральним засадам суспільства та спрямована на попередження або припинення цього порушення чи ліквідацію його наслідків.

Питання для вивчення:

1. Вимоги до змісту позовної заяви про захист прав споживачів. Обов'язки позивача за позовом про захист прав споживачів.
2. Розгляд справ про відшкодування шкоди, заподіяної внаслідок недоліків товарів (робіт, послуг).
3. Позасудовий захист прав споживачів шляхом звернення до державних органів. Правила написання заяви та звернення про захист прав споживачів.
4. Позасудовий захист прав споживачів шляхом звернення до громадських організацій.
5. Самозахист споживача.
6. Державний захист прав споживачів в зарубіжних країнах.

Завдання:

1. Скласти позовну заяву про відшкодування шкоди, завданої внаслідок недоліка товару.
2. Магазин "Сад і город" реалізує отрутохімікати для знищення шкідливих комах. Споживач купив 5 упаковок отрути "Банкол", яка добре вже йому відома у використанні. Прийшовши додому, він побачив, що 2 упаковки були іншого виробника, зовсім йому невідомого, і на цих упаковках була відсутня інформація про правила і умови

використання препарату. Повернувшись до магазину, він попросив замінити товар (2 упаковки), але йому відмовили, сказавши, що умови його використання такі ж, як і інших упаковок "Банколу". Які права споживача порушено і яку відповідальність несе продавець?

Питання для самоконтролю:

- 1) Назвіть обов'язки позивача за позовом про захист прав споживачів.
- 2) Які умови задоволення позову про відшкодування шкоди, заподіяної внаслідок недоліків товарів (робіт, послуг)?
- 3) Назвіть державні органи, які здійснюють захист прав споживача у адміністративному порядку.
- 4) Які основні вимоги до заяви про захист прав споживача?
- 5) Які громадські організації здійснюють захист прав споживачів?

Перелік рекомендованої літератури:

1. Цивільний кодекс України від 16.01.2003 № 435-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15#Text>
2. Про захист прав споживачів: Закон України від 12.05.1991 року №1023-XII URL: <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/1023-12>. (дата звернення:25.08.2021р.)
3. По місцеве самоврядування в Україні: Закон України №280/97-ВР від 21.05.1997 р. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/280/97-%D0%B2%D1%80>. (дата звернення:25.08.2021р.)
4. Про звернення громадян: Закон України №393/96-ВР від 02.10.1996 р. URL: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/393/96-%D0%B2%D1%80>. (дата звернення:25.08.2021р.)
5. Горблянський В.Я. Особливості неюрисдикційної форми захисту прав споживача за договором про надання послуг. *Юридичний бюлетень*. Вип.7.ч.1.2018.С.202-209.
6. Ільків Н. В., Долинська М. С. та ін.; за заг. ред. д. ю. н. М. С. Долинської. Неюрисдикційні форми захисту прав та інтересів суб'єктів господарювання: монографія. Львів : ТОВ «Галицька видавнича спілка», 2020. 174 с. URL: <https://cutt.ly/jwotM0Xi>
7. Кот О.О. Проблеми здійснення та захисту суб'єктивних цивільних прав : дис. ... д-ра. юрид. Наук : 12.00.03 /НДППіП ім. Ак. Бурчака, Київ, 2017. 550 с
8. Радченко О. Деякі правові проблеми судового захисту прав споживачів фінансових послуг.*Підприємництво, господарство і право*.2016. №9. С.86-91
9. [Селюк, М.В.](#) Форми та способи захисту прав споживачів у випадку придбання ними товарів неналежної якості Реформування правової системи в контексті євроінтеграційних процесів: матеріали Міжнародної науково-практичної конференції, м. Суми, 18-19 травня 2017 р. / Редкол.: А.М. Куліш, М.М. Бурбика, О.М. Резнік та ін. - Суми: СумДУ, 2017. Ч.1. С. 161-165.
10. Сепаненко О.В. Процесуальні особливості судового захисту прав споживачів. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2020. №7. С.149-152.

11. Пристай Р.А., Яворська І.М. Захист прав споживачів при укладенні електронних договорів в рамках Європейського Союзу. Науковий вісник Ужгородського Національного Університету. Серія ПРАВО. Випуск 74: частина 2. 2022. С.255-261. URL: <https://visnyk-juris-uzhnu.com/wp-content/uploads/2023/02/47.pdf>
12. Приватно-правові засади захисту прав людини у соціальній державі : монографія / за заг. ред. І. В. Чеховської. –Ірпінь : Державний податковий університет, 2023. 566 с. URL:https://repository.ndippp.gov.ua/bitstream/handle/765432198/625/Теремецький%2C%20Чеховська%20монографія_2023.pdf?sequence=1&isAllowed=y
13. Язвінська О. М., Іваненко Л. М., Захист прав споживачів : підручник.К. : Юрінком Інтер, 2014. 496 с
14. Яновицька Г.Б. Цивільно-правові засоби захисту прав споживачів в Україні: Монографія. Львів: Видавництво «Райстр -7», 2018. 400 с.
15. Яновицька Г.Б. Альтернативні способи врегулювання спорів за участю споживачів. *Вчені записки ТНУ імені В.І. Вернадського. Серія: юридичні науки.* Том 30 (69) № 3. 2019.С.58-62 URL: https://www.juris.vernadskyjournals.in.ua/journals/2019/3_2019/12.pdf